

MAYER ERIKA NOÉMI

Büntetőjogi Tanszék

Témavezető: dr. Belovics Ervin PhD, egyetemi adjunktus

AZ EMBERCSEMPÉSZÉS ELKÖVETÉSI ÉS ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATA MAGYARORSZÁGON

A világon mintegy 30-40 millió illegális migráns van.¹ Ez a meglehetősen magas szám persze nem csupán a tiltott határátlépőket foglalja magában, hanem azokat is, akik jogszerű belépők, ámde jogellenes tartózkodókká válnak. Nem vitatható, hogy a jogellenesen belépők és a jogellenesen tartózkodók cselekményének is van társadalomra veszélyessége, azonban annak mértéke – legalábbis Magyarország jogpolitikája szerint – nem éri el a büntetendővé nyilvánításhoz szükséges küszöböt. Azoknak a cselekménye azonban, akik kihasználják az illegális migránsok kiszolgáltatott helyzetét, fokozott veszélyt rejt magában, amely ellen minden lehetséges eszközzel küzdeni kell.

Az illegális migrációra épülő jogellenes cselekmények száma világszerte jelentős. Hazánkban az ilyen jellegű cselekmények szankcionálását három tényállás – az emberkereskedelem, a jogellenes tartózkodás elősegítése és az embercsempészség – hivatott megvalósítani, amely diszpozíciók a nemzetközi elvárásoknak és iránymutatásoknak, így az ENSZ Szervezett Bűnözés Elleni Egyezményének, a Palermói Protokollnak és az Európai Unió Tanácsának a jogellenes be- és átutazáshoz, valamint a jogellenes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás meghatározásáról szóló 2002. november 28-i 2002/90/EK irányelvének is megfelelnek.

Az emberkereskedelem és az embercsempészség közötti lényegi különbség abban áll, hogy míg az embercsempészség – amely segítségnyújtó jellegű tevékenység – azonnali, vagy legalábbis rövid időn belül realizálódó haszonnal kecsegtet, addig az emberkereskedelem révén elérhető haszon csak később, a sértett eladásakor ölt testet. A jogellenes tartózkodás elősegítésétől pedig az határolja el az embercsempészséget, hogy amíg a jogellenes tartózkodás elősegítésének elkövetője jogtalan vagyoni haszonszerzés végett kizárólag a jogellenes belföldön tartózkodáshoz nyújt segítséget, de a törvényben meghatározott külföldi személynek az országba belépését semmiféle módon nem segíti, addig az embercsempész magatartása – amely nem feltétlenül jogtalan vagyoni haszonszerzést céloz – nemcsak a belföldön tartózkodást, hanem akár az országba belépő, akár onnan kilépő oldalon az államhatár tiltott vagy meg nem engedett módon való átlépését segíti, és cselekménye akár olyan személy jogellenes határátlépését is segítheti, akinek a belföldön tartózkodása egyébként nem jogellenes.²

¹ <http://archive.today/evFh8> - Windt Szandra előadása az ELTE-ÁJK Kriminológia TDK-n

² BH2011. 157.

A doktori képzés megkezdésekor a szervezett bűnözést, nem pedig az embercsempészséget választottam kutatási témául, az embercsempészségre mégis eljutottam a bűnszervezetekkel összefüggő kutatásaim során. Az ugyanis közismert tény, hogy a nemzetközi bűnszervezetek által kedvelt bűncselekmény az emberkereskedelem, hiszen az kiválóan alkalmas a szervezett bűnözői csoportok fő céljának – a vagyoni haszonszerzésnek – az elérésére. Az azonban már kevésbé ismert tény, hogy hazánkban a bűnszervezet tagjaként elkövetett bűncselekmény miatti bűnösséget megállapító ítéletek kiemelkedő többségében az eljárás tárgya embercsempészet volt. Ennek oka pedig éppen az, ami miatt rövid kis értekezésem akár a „szükségszerű bűnszervezet” címet is viselhetné, hiszen egy nagyobb volumenű embercsempészség büntetése az elkövetéséhez elengedhetetlen több elkövető szoros, összehangolt, a feladatokat egymás között precízen megosztott együttműködése. Természetesen ez az együttműködés nem minden esetben bűnszervezet formájában ölt testet, de az kijelenthető, hogy a társas elkövetés rendszerinti velejárója az embercsempészségnek.

A kifejtetteket az is alátámasztja, hogy a bűnszervezet hatályos törvényi definíciójának elemeit konkrét tartalommal kitöltő bírói gyakorlat túlnyomó többségében olyan bírósági határozatok³ eredménye, amelyek embercsempészség büntetében állapították meg a vádlottak bűnösségét. Így embercsempészet büntette miatt folyt az a büntetőeljárás, melyben a bíróság elvi élel mondta ki, hogy a bűnszervezetben való bűnelkövetés a cselekmények tárgyi ismérve, ezért ha azzal az elkövető az elkövetéskor tisztában volt, akkor egyetlen közreműködése is bűnszervezetben elkövetett bűncselekménynek minősül.⁴ Ugyanígy embercsempészség büntette miatt folyt az a büntetőeljárás is, amelyben szintén elvi bírósági határozat⁵ született. Ez azt rögzítette, hogy a bűnszervezet jellemzőinek – így a hosszabb időre szervezettségnek is – kizárólag a bűnszervezet oldalán kell fennállniuk, ezért egy már működő embercsempész bűnszervezethez eseti jelleggel, egyetlen cselekményben való részvétellel is lehetséges kapcsolódni. A bűnszervezetben való elkövetés megállapíthatóságának tehát nem feltétele, hogy az elkövető a bűnszervezet tagja legyen, még kevésbé az, hogy ismerje annak struktúráját, belső hierarchikus viszonyait. Az elkövetőnek a körülmények alapján csupán azt kell tudnia, hogy azt a súlyosabb megítélésű szándékos bűncselekményt, melyhez saját bűnös tevékenységével kapcsolódik, olyan bűnözésre alakult csoport hajtja végre, amely a bűnszervezet kritériumainak megfelel.

Az Országos Kriminológiai Intézetben 2002-ben lefolytatott kutatás eredményeként az embercsempészség szervezettsége szempontjából három kategória különböztethető meg:⁶ az ún. alkalmi csempész, a kisméretű, de jól szervezett csoportok és a szervezett

³ BH2011.299., BH2003.6., BH2009.96., BH2002.173.

⁴ EBH2006.1385.

⁵ EBH2005.1288.

⁶ <http://archive.today/evFh8> – Windt Szandra előadása az ELTE ÁJK Kriminológia TDK-n

nemzetközi embercsempész hálózatok. A tarifák egyrészt a távolsághoz, másrészt a kiszolgáltatottság fokához igazodnak. Aki jogellenes határátlépésre szánja el magát, az ezt jellemzően vagy anyagi, vagy politikai okból teszi. Országából – amely rendszerint hazánktól keletre található – Nyugat-Európába szeretne illegálisan belépni, és minél kiszolgáltatottabb és kétségbeesettebb, annál nagyobb lesz a költség. 1998 novemberében egy bűnszervezet 55 bangladesi állampolgár Magyarországra történő illegális bejuttatását fejenként ezer dollár összegért vállalta. Az embercsempészségből származó hasznot 2002. évben világszinten 5-6 milliárd dollárra becsülték.

E körben persze meg kell említeni azt is, hogy egyetlen elkövető alkalmi segítségnyújtása egyetlen csempészett részére is a bűncselekmény megállapítását, illetőleg a bűnösség kimondását eredményezi, a tényállásnak sem a vagyoni haszonszerzés, sem a társas elkövetés nem alaptényállási eleme, azonban nyilvánvaló, hogy az előbbi realizálását az utóbbi jelentősen megkönnyíti.

Az, hogy az államhatár jogellenes átlépéséhez joghatás fűződjön, már az államalapítással felmerült,⁷ igaz akkor még nem büntetőjogi kontextusban. A büntetőjogi szankcionálás komolynak nevezhető igénye egészen a XX. század közepéig nem alakult ki hazánkban, így e vonatkozásban a Csemegi-kódex még nem tartalmazott rendelkezéseket. Az állam jogellenes elhagyásának, illetve az országba jogellenesen történő belépésnek a jelentősége a világháborúk miatti migrációs hullám fellendülése miatt az 1900-as évek közepére erősödött meg annyira, hogy a jogalkotó szükségesnek ítélje az ilyen cselekmények, illetve az ezekhez történő segítség nyújtásának pönalizálását.

A kriminalizáció első lépcsőfokát a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény⁸ jelentette, amely mind a tiltott határátlépést, mind az embercsempészséget, mind pedig ezek feljelentésének elmulasztását büntetni rendelte, és míg a tiltott határátlépő hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntethető, addig az embercsempész két évtől nyolc évig. Látható tehát, hogy a jogalkotó a segítségnyújtást a kezdetektől veszélyesebbnek ítélte a társadalomra, mint magát az alapcselekményt, amihez az társul. Ez az értékrend fő vonalában a mai napig változatlanul fennáll, azonban az arányok jelentős mértékben eltolódtak azzal, hogy a tiltott határátlépés napjainkra szabálysértéssé „gyengült”. Igaz ugyan, hogy az embercsempészség büntetése alapesetében büntetési tétele is csökkent,⁹ azonban annak minősített esetei büntetési tétele kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés.

Az 1961. évi Btk. 204.§-a a közbiztonság és a közrend elleni bűncselekmények fejezetébe illesztve határozta meg az embercsempészség törvényi tényállását, amelynek

⁷ „...ha valaki szilaj gerjedelmében az ő felesége utálása miá elhagyja hazáját, minden a mit a férj bir vala, legyen az asszonyé.” (Szent István Király Dekrétomai)

⁸ A továbbiakban: 1961. évi Btk.

⁹ Az alapeset jelenleg három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

értelmében az követte el az embercsempészség büntettét, *aki tiltott határátlépéshez üzletszerűen segítséget nyújtott, erre ajánlkozott, vagy összebeszélt.*

Ezen törvényi tényállás megalkotása kiemelkedő jelentőségűnek mondható, hiszen úgy fektette le az embercsempészség dogmatikai alapjait, hogy az a későbbiek folyamán – az elkövetési gyakorlat alakulásához igazítandó – csupán kisebb korrekciókra szorult. Igaz ugyan, hogy erre számos alkalommal került sor: a jogalkotó a törvényi tényállás megjelenése óta eltelt fél évszázad alatt számtalan minősítő körülményt fűzött az alapesethez, az üzletszerűséget¹⁰ mint alaptényállási elemet száműzte, elvetette a szubszidiaritás elvének alkalmazását, sőt az Európai Közösségekhez történő csatlakozás okán a védett jogtárgy körét is kibővítette, ennek ellenére azonban a dogmatikai alapok a szabályozás kezdetei óta rendkívül szilárdak. A bűncselekményt a büntető anyagi jogban történt megjelenése óta két fő vonás jellemzi. Egyrészt az elkövetési magatartás sui generis büntetni rendelt részesi – és kezdetben még előkészületi – tevékenység, másrészt ezen elkövetési magatartás pontosan meghatározott alapcselekményhez – a tiltott határátlépéshez – kapcsolódik. Ez a két fő vonás a hatályban lévő törvényi tényállásban is jelen van.

Az embercsempészség büntettének törvényi tényállása az 1961. évi Btk. 1962. július 1. napján történt hatályba lépését követően egészen a törvénykönyv hatályon kívül helyezéséig, vagyis 1979. június 30. napjáig változatlan formában állt fenn. Ezen időszakban egyetlen alkalommal sem került sor annak módosítására, azonban a jogalkotó a törvényi tényállást a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvénybe¹¹ már megváltoztatott formában illesztette be.

Az embercsempészség büntette az új kódexben az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasági elleni bűncselekmények fejezet rendészeti bűncselekmények címében – alapcselekményét, a tiltott határátlépést követően – a 218.§-ban került elhelyezésre, ami tekintettel arra, hogy a bűncselekmény védett jogtárgya a határrendészet zavartalan működéséhez fűződő társadalmi érdek, indokolt rendszertani változtatás volt a jogalkotó részéről. A tényállásnak a rendészeti bűncselekmények közötti kodifikálásával a jogalkotó előtérbe helyezte azt, hogy a törvényi tényállás keretdiszpozíció. Ugyan a törvényi tényállás keretdiszpozíció jellege az 1989. évi módosító novelláig csak közvetetten érvényesült, a törvényi tényállás ugyanis addig nem közvetlenül – csupán az alapcselekményhez kapcsolódás folytán – hívta fel a keretdiszpozíciót kitöltő jogszabályokat.

Az 1978. évi Btk. szövegezése szerint az követte el az embercsempészség büntettét, *aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, erre ajánlkozik vagy vállalkozik.* Az új tényállás – mint azt korábban hangsúlyoztam – az alapokat változatlanul hagyta, az alapcselekmény továbbra is a tiltott határátlépés volt, az

¹⁰ Az üzletszerűség fogalma az 1961. évi Btk. óta változatlan szöveggel van hatályban.

¹¹ A továbbiakban: 1978. évi Btk.

elkövetési magatartás pedig sui generis büntetendő bűnsegédi, illetőleg előkészületi cselekmény, mindemellett pedig a jogkövetkezmények tekintetében a vagyonekobzás és a kitiltás alkalmazhatóságának lehetőségét is fenntartotta a jogalkotó.

Az ekkor hatályba léptetett változtatások indoka az 1961. évi Btk. alkalmazása idején kialakult, és a jogalkotó által a kodifikáció során értékelt elkövetési gyakorlatban keresendő. A jogalkotó egyrészt felismerte, hogy az embercsempészség büntetettének elkövetése rendszerint szervezett formában történik, másrészt azt, hogy az ilyen elkövetőknél felesleges annak vizsgálata, hogy ők maguk vagyoni haszonszerzés céljából jártak-e el, vagy őket valamely más ok vezette az együttműködésre, hiszen a szervezetben közreműködésük mindenképpen jelentős fokban veszélyes a társadalomra.¹² Emiatt abban újított a jogalkotó, hogy az egyrészt száműzte és minősítő körülménnyé alakította az üzletszerűséget mint alaptényállási elemet, helyette pedig alaptényállási elemként vagylagosan rögzítette a vagyoni haszonszerzési célzatot, illetve a meghatározott szervezethez kapcsolódó motívumot. Hangsúlyozandó továbbá, hogy a jogalkotó a kialakult elkövetési gyakorlatra tekintettel hagyta meg a lehetőségét a kitiltás alkalmazhatóságának, figyelemmel arra, hogy a gyakorlati tapasztalat szerint az embercsempészek gyakran a helyismeretük felhasználásával segítik elő a tiltott határátlépést, így ezen büntetési nem alkalmazása a speciális prevenció közvetlen eszközévé válhatott volna, azonban az ítélkezési gyakorlat szerint a kitiltás nem vált általános alkalmazott szankcióvá.¹³

Az 1978. évi Btk. keretein belül a törvényi tényállás a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény¹⁴ hatálybalépéséig összesen öt alkalommal esett át módosításon, amelyek közül négyet¹⁵ az elkövetési gyakorlat alakulása indokolt.

Az 1989. évi XXVIII. törvény 1990. január 1. napjától kezdődő hatállyal módosította a törvényt, a rendszerváltás nyomán valamelyest lazult¹⁶ a szabályozás. A jogalkotó egyrészt dekriminalizálta az embercsempészség büntette feljelentésének elmulasztását, másrészt végleg száműzte a törvényi tényállásból az üzletszerűséget, végül pedig beiktatta a bűncselekmény enyhébb elbírálás alá eső vétségi alakzatát. Ez utóbbi szerint embercsempészség az is, ha valaki *vagyoni haszonszerzési célzat nélkül, szervezett csoportokon kívül állva nyújt segítséget a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélküli vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez*. A jogalkotó így részlegesen szakított azzal a szabályozással, hogy a tiltott határátlépéshez mint alapcselekményhez kösse az embercsempészséget, azonban ez a szakítás csupán

¹² A törvényhez fűzött miniszteri indokolás

¹³ A törvényhez fűzött miniszteri indokolás

¹⁴ A továbbiakban: új. Btk.

¹⁵ Az 1993. évi XVII. törvény nyomán 1993. május 15. napjától kezdve az embercsempészséghez kapcsolódó mellékbüntetések közül a jogalkotó kiemelte a vagyonekobzást, tekintettel arra, hogy az ezen naptól kezdve már nem kizárólag a törvényben meghatározott esetekben volt alkalmazható, hanem általános jelleggel a haszonszerzési célból elkövetett cselekményeknél, végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása esetén.

¹⁶ A módosító novella dekriminalizálta például a hazatérés megtagadásának bűncselekményét.

látszólagos volt. Az 1989. évi XXVIII. törvény – a rendszerváltás hozományaként – a tiltott határátlépés bűncselekményét is módosította, és annak kizárólag a fegyveresen történt elkövetését tartotta meg bűncselekményként, egyidejűleg pedig létrehozta a tiltott határátlépés szabálysértését, amelynek tényállása szó szerint megegyezett a vétségi alakzat tényállásában foglaltakkal, így az embercsempészség alapcselekménye továbbra is a tiltott határátlépés, annak vagy büntetési, vagy szabálysértési alakzata.

A következő törvényi tényállást is érintő módosításra 1997. szeptember 15. napján kezdődő hatállyal került sor, ekkor a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1997. évi LXXIII. törvénnyel alkalmazott – a társadalomra veszélyesség hangsúlyozása mellett – változtatásokat a kodifikátor. A módosító novella büntetendővé nyilvánította az embercsempészség előkészületét is, mert az államnak a határforgalom rendjéhez fűződő érdeke egyaránt fontos mind az állam belső biztonsága, mind a más államokkal való együttműködés szempontjából.¹⁷ Ezen túlmenően a novella minősítő körülményként határozta meg a bűnszervezet tagjakénti elkövetést, ezzel pedig értelemszerűen kikerült az alaptényállásból a szervezethez fűződő kapcsolat mint motívum, ugyanakkor a vagyoni haszonszerzési célzat a vétségi alakzatnak is részévé vált.

Az 1998. évi LXXXVII. törvény volt a sorban a következő, amely változásokat hozott. Ez 1999. március 1. napjától kezdődő hatállyal – az embercsempészség bűncselekménye tényállásának tartalmát érintetlenül hagyva – megemelte az egyes esetekben kiszabható büntetési tétel kereteit.

Az 1978. évi Btk. keretein belül végül a 2001. évi módosító novellával nyúlt a jogalkotó utoljára a tényálláshoz, ekkor azonban 2002. április 1. napjával szerkezetileg változtatta meg a bűncselekmény törvényi tényállását. Az ekkor hatályba lépett szöveg végül egészen az új Btk. hatálybalépéséig érintetlen maradt. Ezen módosítás alkalmával a kodifikátor átalakította az embercsempészségnek mind az alapesetét, mind pedig a minősített eseteit. Az embercsempészség új tényállása az államhatár engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez nyújtott segítséget rendelte büntetni, amely a korábbi vétségi alakzat célzat-mentesített verziója volt. Hangsúlyozandó, hogy míg a korábbi tényállások kifejezetten a Magyar Köztársaság államhatárának jogellenes átlépéséhez történt segítségnyújtást szankcionálták, addig a módosítással hatályba léptetett törvényi tényállás szakított ezzel a hagyománnyal, és a büntetőjogi védelmet valamennyi államhatárra kiterjesztette. Az alapcselekmény – bár ennek nevesítésére nem került sor – a tiltott határátlépés szabálysértésére szűkült, mivel a jogalkotó a tiltott határátlépés bűncselekményére vonatkozó rendelkezéseket hatályon kívül helyezte abból a megfontolásból, hogy aki fegyveresen lépi át az államhatárt, adott esetben megvalósítja a löfegyverrel visszaélést, amelyet a törvény két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel fenyeget.¹⁸

¹⁷ A törvényhez fűzött miniszteri indokolás

¹⁸ A módosító törvényhez fűzött miniszteri indokolás

A módosítás mellőzte továbbá az alaptényállásból a vagyoni haszonszerzési célzatot, és azt a (2) bekezdésben minősítő körülményként szabályozta. A célzat mellőzését elsősorban gyakorlati bűnüldözési tapasztalatok indokolták, amelyek szerint ugyan az államhatár jogellenes átlépéséhez általában – de nem szükségszerűen – vagyoni haszonszerzés céljából nyújtanak segítséget, ennek a bizonyíthatósága azonban véletlenszerű körülményektől függ, és sok esetben sikertelen. A módosító novella mellőzte továbbá a „*bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából*” elkövetést mint minősítő körülményt, tekintettel a bűnszervezetben elkövetés aktuális szabályozására. A jogalkotó egyidejűleg azonban új minősítő körülményeket iktatott a törvényi tényállásba, így a csempészett személy sanyargatásával történő elkövetést, a fegyveresen történő elkövetést, és az elkövetési gyakorlathoz igazodva a több személynek segítséget nyújtva történő elkövetést, végül az üzletszerűséget is visszaemelte a minősítő körülmények közé. Az embercsempészes tényállásának ezen átalakítása már megfelelt a Schengeni Végrehajtási Egyezmény 27. Cikke 1. pontjának, amely szerint: „*A Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megfelelő büntető intézkedéseket vezetnek be mindazokkal szemben, akik haszonszerzés céljából külföldieknek segítenek, vagy kísérletet tesznek az ilyen segítségre annak érdekében, hogy a Szerződő Félnek a külföldiek beléptetésére és tartózkodására vonatkozó törvényei megsértésével, ennek a területére külföldiek belépjenek, vagy ott tartózkodjanak.*”

A 2001. évi módosítással hatályba léptetett törvényszöveg több mint egy évtizeden át szolgálta a bűnüldözési célokat, és mondhatjuk, hogy szolgálja ma is, hiszen az új. Btk. hatálybalépésével az alaptényállás lényegében nem változott, „*az engedély nélkül, vagy meg nem engedett módon*” történő átlépés helyett a „*jogszabályi rendelkezések megszegésével*” történő átlépés vált alapcselekménnyé, ezzel még inkább kifejezésre juttatva a tényállás keretdiszpozíció jellegét. Emellett az új kódexben a minősítő körülmények kiegészültek a felfegyverkezve, illetve a bűnszövetségben történő elkövetéssel.

A jogalkotó a jelenleg hatályos büntető törvénykönyvben az embercsempészes bűntettét a kódex XXXIV. fejezetében, a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények között helyezte el, amely az új törvény szerkezetére figyelemmel megfelel az 1978. évi Btk. szerinti elhelyezésének. Az új Btk. 353.§ (1) bekezdése értelmében az követi el az embercsempészes bűntettét, aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt. Mint arra már korábban utaltam, a jelenleg hatályos diszpozíció szerint nem Magyarország államhatárának jogellenes átlépéséhez, hanem bármely államhatár jogellenes átlépéséhez történő segítségnyújtást szankcionálja büntető kódexünk.

A bűncselekmény elkövetési magatartása a segítségnyújtás, amellyel a jogalkotó bűnsegédi magatartást minősít sui generis tettesi cselekménynek, így e körben minden olyan magatartás tanúsítása esetén megállapítható a bűncselekmény, amely egyébként bűnsegély megállapítására lenne alkalmas, legyen az akár fizikai vagy pszichikai

bűnsegély. A tanúsított magatartásnak azonban mindenképpen aktívnak kell lennie. Így tettesként követi el a bűncselekményt, aki a külföldről érkező illegális határátlépők szándékának és úti céljának ismeretében vesz részt e személyek elszállításában, ellátásában, azért, hogy végül Németországba illegálisan bevándorolhassanak.¹⁹ Itt jegyezném meg, hogy a bűncselekmény rendbelisége nem a csempészett személyek számához, hanem az érintett államhatárok számához igazodik, a több személynek segítséget nyújtva történő elkövetés – mivel a gyakorlatban ez a jellemző – a bűncselekmény minősített esete.

Figyelemmel arra, hogy a tiltott határátlépés szabálysértésének²⁰ elkövetési magatartása az engedély nélküli, vagy meg nem engedett módon történő határátlépés, ami tulajdonképpen azonos a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéssel, az embercsempészség továbbra is a tiltott határátlépéshez kapcsolódó bűncselekmény. Természetesen a csempészett személy oldalán a tiltott határátlépés szabálysértésének befejezettsége, sőt annak kísérleti szakba juttatása sem szükséges ahhoz, hogy az elkövető büntetőjogi felelőssége megállapítható legyen, hiszen az embercsempészség nem járulékos jellegű bűncselekmény, az akkor is megvalósul – és befejezett –, ha a szabálysértés előkészületéhez kapcsolódik. Az embercsempészség tehát tevékenységi bűncselekmény és a jogellenes magatartás tanúsításával – a segítségnyújtással – befejezetté válik.²¹ Annak a terheltnek a cselekménye tehát, aki a Magyarországon helyismerettel nem rendelkező migránsokat – akiknek célja a továbbjutás Nyugat-Európába – a társaival a határ magyar oldalán már várja, és az ország belsejébe eljuttatja, nem más, mint a tiltott határátlépéshez nyújtott segítség, hiszen a segítségük nélkül a migránsok aligha jutottak volna be az ország belsejébe. Az a büntetőjogi felelősség szempontjából közömbös, hogy végül az illegális migránsok kilépnek-e az országból, hiszen az embercsempészség büntette már a segítségnyújtásának megkezdésével befejezetté válik, így amikor az elkövetési magatartás a csempészett személyek szállításában áll, annak megkezdésével a bűncselekmény befejezett, még abban az esetben is, ha a csempészett személyek nem jutnak még az államhatár közelébe sem. A bűncselekmény így kísérleti szakban csak akkor rekedhet, ha az elkövető segítséget még nem nyújtott ugyan, de az érintett személyekkel a kapcsolatot már felvette. Azokban az esetekben tehát, amikor a külföldi állampolgárok részéről az országhatár átlépése a határőrizeti szervek ténykedése miatt vagy más okból nem történt meg, a terhelti segítő magatartása, miszerint segítségnyújtás céljából elindult a határhoz, kísérlet. Ha pedig az elkövető még ezt sem tette meg, csupán vállalkozott a segítségnyújtásra – feltéve, hogy attól önként nem állt el – előkészület miatt büntetendő.²²

¹⁹ EBH2006.1385

²⁰ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 204.§-a értelmében, aki Magyarország államhatárát engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépi át, vagy ezt megkísérli, elköveti a tiltott határátlépés szabálysértését.

²¹ EBH2003.928.: Az embercsempészség büntetett megvalósító tettes cselekménye önálló tettesi cselekmény, amely a segítségnyújtásával befejezetté válik.

²² BH2000.333.: Az embercsempészség előkészületét valósítja meg, aki haszonszerzés céljából vállalkozik másoknak az országhatáron való átkísérésére, de a határt illegálisan átlépni szándékozó

Ezen a ponton tennék egy rövid eljárásjogi kitérőt, mert a bűncselekmény stádiumának a tiltott határátlépés szabálysértésének stádiumától függetlenedése magyarázza azt, hogy miért folyhatnak és folynak is az embercsempészség büntette miatt indult büntetőeljárások az ország bármely részében, és azok miért nem koncentrálnak csupán a határközeli területekre.²³ Az illetékességet ugyanis a segítség nyújtásának a helye alapozza meg, így például a bűncselekmény elkövetésének helye a főváros, ha az elkövető a tiltott határátlépésre készülő személyeket Budapest területén eligazítja a határátlépés mikéntjéről. Embercsempészség tehát nemcsak az államhatár közelében követhető el, hanem bárhol az országban, sőt az országon kívül is, feltéve, hogy e magatartás az országhatár jogellenes átlépését segíti elő.

Az embercsempészség nyilvánvalóan csak szándékosan – azonban akár egyenes, akár eshetőleges szándékkal – követhető el, kivéve persze természetesen a vagyoni haszonszerzés céljából elkövetett embercsempészség büntettét, amely – a célzat okán – csakis egyenes szándékkal követhető el. A büntetőjogi felelősség megállapításához azonban az elkövetőnek mindenképpen tisztában kell lennie azzal, hogy az érintett személy – akinek a segítséget nyújtja – a határátlépésre nem jogosult.

Az új Btk. rendelkezései szerint a bűncselekmény összesen hét esetben minősül súlyosabban, ezek közül a fegyveresen, a felfegyverkezve, az üzletszerűen és a bünszövetségben történő elkövetés magyarázatot nem igényel, mivel definíciójukat a törvény meghatározza az értelmező rendelkezései²⁴ között. Ami a vagyoni haszonszerzési célzatot illeti, ezzel összefüggésben csupán azt kell kiemelni, hogy a tényleges vagyongyarapodás a megállapításnak nem feltétele. Annak pedig, hogy hány személynek nyújtja a segítséget az elkövető – mint azt már említettem – a rendbeliség szempontjából nincs jelentősége, hiszen a jogalkotó a több személynek segítséget nyújtva történő elkövetését – mint összefoglalt bűncselekményt – minősített esetként szabályozta. Ugyancsak minősített esetért felel az az elkövető, aki akár egyetlen csempészt személyt sanyargat avagy neki testi, lelki gyötrelmet okoz. Akkor azonban, ha a sanyargatás eredményeként a csempészt személy testi sérülést is szenved, netán meghal, a bűnösségi formától függően megvalósult élet- és testi épség elleni bűncselekmény az embercsempészségnek az alapesetével – és nem a minősített esetével – állapítandó meg bűnhalmazatban, elkerülendő a sanyargató magatartás kétszeres értékelését.

Hazánkban – Közép-Európai elhelyezkedése miatt, ún. köztes államként – az embercsempészség jelentős, hiszen a jellemzően tőlünk keletre fekvő országokból érkező illegális migránsok²⁵ célországai jellemzően a tőlünk nyugatra fekvő országok, így a

személyeket a határőrök elfogják.

²³ BH2011.157.: Az embercsempészség nem csak az országhatár közelében, hanem az országban bárhol, sőt az ország határain kívül is követhető.

²⁴ Új Btk. 459.§

²⁵ Ami az illegális migránsok népességi összetételét illeti a kilencvenes évek végén az afgánok és a koszovói albánok voltak kiemelkedő számban, a 2000-es évek elején azonban az afgánok mellett megjelentek a kínaiak, míg a 2007-es évben a legtöbb illegális migráns ukrán állampolgárságú volt, őket

szankcionálás igénye fokozottan van jelen, amelynek a jogalkotó 1962 óta eleget is tesz. A levezetett jogszabályváltozásokból – reményeim szerint – kirajzolódott, hogy az embercsempészség tényállásának öt évtizedes története során a kodifikáció folyamatosan és ütemesen reagált a bűnelkövetés metodikájának változásaira és a bűnüldözés igényeire, felismerve a bűncselekmény kiemelkedő társadalomra veszélyességét és elszaporodottságát.

kövétek a szerbek, a moldávok, a törökök és végül a grúzok. Mostanra az első két helyen változás állt be, és az illegális migránsok között a szerb nemzetiségűek vannak a legtöbbben.